

řujeme jeho nepřítomnost stále jako citelnou ztrátu. V myslí těch, kteří ho znali, zůstávají živé vzpomínky na významného odborníka, učitele i laskavého a dobrého člověka, jenž svým životem a svou prací zanechal následníkům trvalou hodnotu.

S. Žaža

Vzpomínka na ing. Jaroslava Hnáta, CSc. k jeho nedožitým devadesátinám

Ing. Jaroslav Hnát, CSc., se narodil 6. ledna 1922 v Plzni. Zde také absolvoval základní a střední odborné vzdělání. Po ukončení abiturientského kurzu pro textilní školy začal pracovat jako manipulát v textilní továrně. Za druhé světové války se dostal na Moravu, do obřanské přádelny v Brně.

Poválečné období otevřelo mladé generaci nové možnosti studia. V jeho případě to bylo studium zahraničního obchodu na Vysoké škole hospodářských věd v Praze. Toto studium ukončil v roce 1950 a získal inženýrský titul. Uplatnil se pak pracovně v Ústřední radě družstev, a to jako revizor. A právě v této době, v padesátých letech, se začal zajímat o tehdy ještě stále poměrně nový sdělovací prostředek, o film. V r. 1951 se stal členem klubu filmařů při Elektrotechnických závodech J. Fučíka v Brně. Tato soukromá záliba přivedla ing. Hnáta na univerzitu do nově založeného kabinetu názorných pomůcek, se sídlem na lékařské fakultě. Více než čtvrt století byl pak vedoucím tohoto kabinetu, který byl rektorátním pracovištěm a podléhal bezprostředně kvestorovi univerzity.

Práce v kabinetu názorných pomůcek úzce souvisela s výukou vysokoškolských studentů. To dovedlo ing. Hnáta k absol-

vování oboru pedagogika na FF u profesora Vladimíra Jüvy. Úzké pracovní, studijní i přátelské vztahy mezi těmito oběma odborníky přetrvaly i v době, kdy se ing. Hnát stal odborným asistentem na katedře pedagogiky FF.

Ing. Hnát se úspěšně účastnil výuky studentů v didaktické technice, a to jak na filozofické, tak i na přírodovědecké fakultě. V oboru pedagogika také získal vědeckou hodnost kandidáta věd. Odborný růst byl ovšem tehdy tlumen politickými poměry po roce 1968.

Tvůrčí schopnosti ing. Hnáta dosvědčují mnohé výukové filmy, např. pro interní kliniku FN, pro oční kliniku FN i pro přírodovědeckou fakultu a další pracoviště na univerzitě. Ve své době byly srovnatelné s obdobnými pomůckami na jiných našich univerzitách i na univerzitách v cizině.

Člověk ovšem není jen pracovní silou, ale jedincem, který svou povahou a charakterem ovlivňuje druhé, přináší do jejich života buď pozitivní, nebo negativní prožitky. Ing. Hnát patřil k těm, kteří ovlivňovali své okolí pozitivně. Takto zůstává v paměti těch, kteří byli jeho spolupracovníky nebo žáky. A těch je ještě i po létech celá řada. Proto srdečně a s díky vzpomínáme na muže, který nás opustil již před dvěma desítkami let.

M. Řehořková

K nedožitému jubileu Romana Mrázka

Představit si Romana Mrázka jako devadesátiníka je nesnadné zvláště pro toho, kdo ho znal jako triatřicetiletého pedagoga od prvního dne jeho příchodu na filozofickou fakultu v roce 1954. Ale snadno lze pomyslet, o jaké hodnoty přišla slovanská lingvistika jeho nečekaným odchodem v roce 1989 a jaká ztráta tím vznikla i pro

jeho žáky, spolupracovníky i odbornou veřejnost.

Roman Mrázek se narodil 21. 11. 1921. Po maturitě se zapsal na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity, ale jeho studium slavistiky a historie v letech 1939–1947 bylo přerušeno druhou světovou válkou. Po čtyřletém poválečném působení na gymnáziu a dvouletém na Janáčkově akademii múzických umění se uplatnil nejprve jako odborný asistent, brzy nato jako docent a konečně profesor na filozofické fakultě MU a podstatně se zasloužil o rozvoj ruštiny – oboru, který se po osvobození v roce 1945 dočkal opravdového rozkvětu, zároveň však trpěl absolutním nedostatkem učitelů. Naléhavým společenským požadavkem byla proto v těch letech potřeba vychovat v brzké době učitelské kádry ruštinářů pro výuku na všech typech škol. Svého podílu na tomto úsilí se Mrázek zhostil podstatnou účastí na sepsání dvojdílné *Příruční mluvnice ruštiny*, první mluvnice pojaté důsledně v porovnání s češtinou, která vyšla už v roce 1960 (1979³) a z ní odvozené *Školní mluvnice ruštiny* (1985¹¹). Využil přitom své rozsáhlé a hluboké vědecké erudice, získané studiem u profesorů Trávníčka, Kurze, Machka, Macůrka a dalších. Jeho mnohostranný zájem o lingvistickou problematiku a široký pracovní záběr vyústil v oblast ruské větné skladby. K jejímu studiu přistupoval programově z hlediska porovnávacího a získal si tak postavení uznávaného teoretika konfrontační lingvistiky. Jeho zájem se postupně rozrostl na popis syntaxe všech slovanských jazyků; týkal se však i dalších odvětví jazykovědy – lze říci, že byl univerzální.

Kromě řady časopiseckých a sborníkových statí připomeňme další Mrázkovy knižní monografie, a to knihu *Синтаксис русского творительного* (1964) a 1. díl knihy *Сравнительный синтаксис славянских литературных языков* s ná-

zvem *Исходные структуры простого предложения* (1990), obsahující výzkum slovanské jednoduché věty, jehož vydání se bohužel autor už nedočkal († 17. 11. 1989). Druhá část tohoto Mrázkovy životního díla měla být věnována problematice souvětí.

Výsledkem sepětí Mrázkovy filologického a historického vzdělání se stala ruský psaná vysokoškolská skriptová učebnice *Историческое развитие русского языка* (1982, 1984, 1988), kterou zpracoval spolu s G. V. Popovovou z Minska, vysoce ceněná a žádaná i v zahraničí, již se dostalo v roce 1983 ocenění od rektora brněnské univerzity jako nejlepšího skripta roku, která však nebyla pro ediční problémy vydána knižně. Mrázek byl také hlavním spoluautorem další předpokládané knižní publikace s historicko-lingvistickou problematikou, jež bohužel v důsledku událostí konce osmdesátých let rovněž zůstala jen v rukopisu – podobně jako připravované encyklopedické dílo *Ruský jazyk v přítomnosti a minulosti*, které zpracoval spolu s pražskými lingvisty H. Běličovou a O. Leškou. Jeho korekturu spatřil ještě v posledních dnech života.

Výrazně pro Mrázkovu badatelskou činnost je to, že své teoretické závěry vždy důsledně konfrontoval s jazykovými fakty a že vítal postupy, v kterých se uplatňuje spojení syntaxe se sémantikou. Poukazoval v tomto směru na souvislosti nových proudů s názory našich starších lingvistů. Zdůrazňoval také vždy, že je svrchovaně žádoucí, aby byly výsledky lingvistického výzkumu spjaty se zdokonalováním praktické jazykové znalosti. Sám usiloval vždy o přístupnost a jazykovou vytříbenost vlastních formulací.

Z Mrázkových zásluh o slavistiku je dále nutno jmenovat jeho hlavní podíl na založení a budování podrobné bibliografické kartotéky jazykovědných slavik, kte-

rému věnoval přes čtvrt století, a dále jeho výrazný podíl na organizování čtyř brněnských syntaktických symposií s mezinárodní účastí v letech 1961–1976, která měla široký ohlas v naší i zahraniční odborné veřejnosti.

Mnozí lidé mají představu o lingvistech jako suchých patronech. Těmto názorům byla Mrázkova osobnost na hony vzdálena. Byl pověstný svým neformálním vztahem ke svým kolegům i žákům, který nepostrádal osobitý, nenapodobitelný humor, někdy i břitce ironický. Byl ochoten odpovědět na dotaz týkající se jakéhokoli lingvistického problému a dát se v podstatě kdykoli o něm do diskuse; nebo naopak často přímo provokoval spolubesedníky k vyjádření o nějaké zajímavé otázce a tím je nutil k přemýšlení. Celé generace Mrázkových žáků a žákyň, jimž vedl nebo oponoval diplomové a disertační práce, vděčně vzpomínají na jeho výraznou pomoc a příspěví k jejich odbornému růstu. K nim patří i brněnský pokračovatel Mrázkova výzkumu historické ruštiny doc. Brandner, který spolu s jinými připomíná i jeho originální výklady při vyučování, často doprovázené různými extempore i anekdotickými výstupy, ale vždy vědecky přesné a užitečné pro učitelskou praxi.

K Mrázkovu profilu, odporujícímu pojetí lingvisty jako suchara či kabinetního učenice, patří i jeho vztah k literatuře, zvláště ruské, a k múzickému umění – byl nadán mimořádnou interpretační schopností klavíristy. Umění věnoval i část své rané publikační činnosti: přeložil z ruštiny knihu o pěveckém umění a studii o dějinách španělského divadla.

Výrazné bylo mezinárodní postavení prof. Mrázka. Byl členem *Societas Linguistica Europaea* a *Société linguistique de Paris*, hostujícím profesorem na univerzitách v Německu (1969, 1970, 1985, 1986). Jeho práce byla široce oceňována zejména ve všech slovanských zemích, ale i v Německu, ve Skandinávii a v USA. Spolupracoval s řadou světových slavistů, kteří ho navštěvovali; jeho možnost cestovat do západních zemí byla ovšem v tehdejší době omezená. Byl samozřejmě dlouholetým členem a funkcionářem i našich různých vědeckých institucí: Jazykovědného sdružení ČSAV, České asociace rusistů, redakční rady Čs. rusistiky a Spisů FF brněnské univerzity.

Přestože se prof. Mrázkovi dostalo uznání zahraničních institucí (např. z Bulharska), nebyl s to v důsledku světového a politického profilu dosáhnout zasloužené hodnosti doktora filologických věd. Náš Ústav slavistiky ocenil zásluhy Romana Mrázka při různých příležitostech; vzpomněl především jeho nedožitých jubileí uspořádáním dvou konferencí, a to v letech 2001 a 2011, ohlasu však nedošel ani dvojí návrh Ústavu (1996, 2001) na udělení zlaté medaile MU k 75. a 80. narozeninám.

Brněnská univerzitní rusistika a slavistika pokládá profesora Mrázka za jednu ze svých sloupových osobností. K jeho pracím a myšlenkám se budeme vždy s uznáním a úctou vracet a v trvalé paměti si zachováme i jeho výrazný profil jako učitele a kolegy.

S. Žaža